

SESSİZ MÜZİK¹ SILENT MUSIC

Serap AKBAŞ

Kocaeli Üniversitesi G. S.F. Plastik Sanatlar /Sanatta Yeterlik.Öğrencisi,
serapakbas666@gmail.com

Öz

Müzik sanatından yazın sanatına, plastik sanatların tüm kollarından gösteri sanatlarına kadar birçok alan, bir başka disiplinle beraber, sanatın üretim alanlarını genişletip, sınırları ortadan kaldırarak, arayışlarını çoğu kez disiplinler arası yürütmektedirler. Günümüz sanatına baktığımızda video sanatı, dijital sanat, şehir sanatı ve diğer birçokları isimlerinde disiplinler arası bilgiyi barındırmaktadır. Disiplinler arası çalışmalar geçmişten bugüne hala devam etmektedir. Birçok sanatçı diğer disiplinlerden etkilenerek bunları eserlerine yansıtmıştır.

Resim sanatı ile müzik arasındaki ilişki hem konu hem de biçim dili açısından göze çarpmaktadır. Müzikte resimsel değerler bulunabilirken, resimde de müzikal ifadeler, kompozisyon renk ve biçim olarak karşımıza çıkabilmektedir.

Bu çalışma ile Türkiye ve Dünya’da geçmişten bugüne müzik ve resim sanatları arasındaki ilişkinin sunulması amaçlanmıştır. Bunu yaparken sanat eserlerinden örnekler verilmiş, ressamın müzik ile olan ilişkilerinin bu etkileşimdeki pay tartışılmış ve disiplinler arasındaki sanatsal, kültürel ve estetik ilişkiler irdelenmiştir.

Araştırmanın devamında sanatçıların eserlerinden örnekler verilmeye devam edilmiş, müzik ve resim arasındaki ilişkinin geçmişten bugüne halen devam etmekte olduğu sunulmuş ve sanat disiplinlerinin birbirleri üzerindeki etkilerinin boyutları vurgulanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Disiplinler arası sanat, müzik, resim.

Abstract

Type of art to the art of music, plastic arts, performing arts from all disciplines to many areas of another discipline, however, expand the production areas of art, borders, eliminating inter-disciplinary responses are seeking. When we look at contemporary art, video art, digital art, urban art and interdisciplinary knowledge in many of the names are hosting. Interdisciplinary studies from the past still continues. Many of these works reflect the artist was influenced by other disciplines.

The relationship between painting and music and language issues both in terms of format are outstanding. It was found that pictorial values in music, musical expression in the picture composition, color and shape may prove to be.

This study, in Turkey and in the world from the past of music and art with painting, between the disciplines inter-relationships, for example with works of art and artists' musical relationship with these interactions share in and between the disciplines of artistic, cultural and aesthetic relationship submission of the intended.

In the introduction of the study of the relationship between music and painting briefly mentioned and the purpose of the research carried out are given.

In continuation of the study of works of artists, giving examples of the relationship between music and pictures from the past is still in progress and the impact on each of the arts disciplines are emphasized.

Keywords: interdisciplinary arts, music, pictures,

¹ Bu metin 2014 yılında, Yıldız Teknik Üniversitesi çatısı altında düzenlenen *Uluslararası Sanatı Yönetmek Sempozyumu*’nda bildiri olarak sunulmuştur.

GİRİŞ

Sanatlar arasındaki etkileşim yeni bir şey değil, öteden beri olagelen bir olgudur. Müzik; kişiden, toplumdaki ve diğer sanatlardan ayrı düşünülemez. Müziğin sadece işitme duyusuna hitap etmediği diğer duyuları da etki altında bıraktığı bilinen bir gerçektir. Tarih boyunca insanların yaratıcı eylemleri birbirlerini etkilemiştir. Müzik resimden, felsefe bilimden edebiyat mimariden, kısacası her biri bir diğerinden etkilenmiştir.

Müzik tarihini incelediğimizde görsel sanatlarda var olan pek çok anlayışı, yaklaşımı, kuramı ve sanat akımını müzikte de görmekteyiz. Örneğin; Rönesans müziği, barok müzik, klasik müzik, rokoko müziği, romantik müzik, izlenimci müzik, geleceği müzik, dışavurumcu müzik, popüler müzik, minimal müzik bunlardan sadece birkaçıdır.

Özellikle endüstri devriminden sonra dünya tümüyle yeni bir çehreye bürünmüş, kentlerin büyüüp gelişmesi yeni ulaşım ve iletişim araçlarını beraberinde getirmiş, modernizm adına birçok adım atılmış, herkes gibi sanatçılarda sınırlarını aşmıştı. 19.y.y.'ın sonu ve 20.y.y.'ın başında insanların yaşamına giren yenilikler göz önüne alındığında, modernleşmenin görsel ve işitsel algı üzerindeki olası etkilerini daha kolay algılayabiliriz ve tabii bunun doğal bir sonucu olarak sanatçıların da bundan etkilendiklerini rahatlıkla görebilmekteyiz.

Geçmişten bugüne müziğin sanatçılar üzerindeki etkisini gördüğümüz birçok örnek ile karşılaşmışızdır ve bu sanatçılar arasında uluslararası boyutta isimleri sınırları aşmış sanatçılar karşımıza çıkmaktadır; Van Gogh, Picasso, Lautrec, Seurat, Klee, Kandinsky, vb. isimler ve Türkiye'den de Bilge Alkor, Füsun Onur, Ferruh Başağı gibi isimlere rastlamaktayız.

Araştırmanın amacı; Türkiye ve Dünya'da geçmişten bugüne müzik sanatının resim sanatı ile arasındaki, disiplinleri arası ilişkiyi, örnek sanat eserleri ile ve ressamların müzik ile olan ilişkilerinin bu etkileşimdeki payını ve disiplinler arasındaki sanatsal, kültürel ve estetik ilişkilerin sunulmasıdır. Müziğin resmini yapan sanatçılar hakkında bilgi vermeden önce, konuyu daha iyi anlatabilmek adına resim ve müziğin etkileşimlerinin ilk dönemlerine de kısaca değinilmesi gerektiğine inanmaktayım.

SANAT AKIMLARI VE MÜZİK

Resmin müzikle ortaklık arayışının geçmişi Rönesans'a değin uzanır. Yeniden doğuş anlamına gelen Rönesans o güne kadar var olan pek çok değerini sorgulanması ve yeni bir bakış açısı ile ele alınmasını sağlamış, bilimde, sanatta, felsefe de hatta insanın günlük yaşamında yeni yaklaşımların doğmasına yol açmıştır. Rönesans resminde ideal güzelliğin, genelin ve özün yansıtılması sanatın pek çok dalını etkilemiştir. Özellikle bir anın dramatik olanın yansıtılması resim

kadar müziği de etkilemiştir. Ayrıca Rönesans Döneminde resimde perspektifin keşfedilmesi, müziği de etkilemiş, müziğe derinlik getiren, çok sesli tekniğe esin kaynağı olmuştur (Müzik-Görsel Sanatlar İlişkisi Doç. Dr. Ayşe Çakır İlhan).

Disiplinler arası bu etkileşim daha sonraki dönemlerde de devam etmiştir. Barok dönemin abartılı üslubu diğer sanat dalları gibi kendini müzikte de göstermiştir. Barok müziğe hâkim olan duygusal abartı, sık sık ton değiştirmesi uyumsuzluk ve karmaşık armoni yapısı, yapay melodileriyle dengesi zor kurulan hareketi sınırlı bir müzik olarak dönemin etkisini yansıtmıştır.

Bu etkileşim kendini diğer sanat akımlarında da göstermiştir. Rokoko stiline hafif, zarif, oldukça yapay, eğlenceli, zeki, kolay anlaşılır, hemen parlayan cilalı ve süslü niteliklerini müzik alanında Johann Sebastian Bach'ın ve Mozart'ın ilk gençlik senfonilerinde kendini göstermektedir (Müzik-Görsel Sanatlar İlişkisi Doç. Dr. Ayşe Çakır İlhan). Farklı sanat alanlarından sanatçıların yaşadığı dönemden ve sanat akımlarından etkilenmemeleri düşünülemez elbette. Diğer dönemlerde olduğu gibi sanat dalları arasındaki etkileşim Aydınlanma Döneminde, sonrasında Romantizm de de devam etmiştir.

Dönemler içerisinde yaşanan disiplinler arası etkileşime bir örnek te 16. y.y. gerçek üstücü sanatçısı olarak tanımlanan Arcimboldo'dur, renk, ses özdeşliği üzerinde çalışmış ve bir renk klavyesi geliştirmeyi düşünmüştü. 1715 yılında Fransız din adamı ve fizikçi L.B. Castel, Newton'un renk kuramına dayanarak ışık-renk-tını bütünlüğü olan bir çalgı yapmayı denemişti. Castel bu bulgusuyla resim sanatının bundan böyle "sessiz müzik" diye nitelenmeye hak kazanacağını söylüyordu. (Nazan İpşiroğlu, 2010/129-130).

Çalışmalarıyla renk ve müzik ilişkisini, kozmolojik fikirden uzaklaştırarak daha anlaşılır bir eşleştirmeye basitleştirmiştir. Optik bir klavye inşa ederek, renkli ışık veren bir mekanizma geliştirmiştir. Castel'in bu icadı, renk teorisi üzerine yapılan önceki çalışmaları tamamlamış, artistik bir sentez geliştirmiştir. Bu çalışmalar, müzik eserlerinin resimlere çevrilmesine de imkân sağlamıştır (Mestan, 2013, pdf, 9/3/2014,16:46)

MÜZİĞİN RESMİ

Dönemler içerisinde akımların genel özelliklerinden etkilenerek yapılan hem resim hem de müzik çalışmalarının yanı sıra resimsel etkiyi bazı sanatçıların bestelerinde veya bazı ressamların resimlerinin müziğin etkisiyle yapılmış olduğunu görmekteyiz.

19. yüzyıldan itibaren daha çok sayıda resim sanatçısı resim yaparken müziğin etkisini kullanmıştır. Bu sanatçıların birçoğu müziğin yapısallığıyla ilgilenerek bilimsel araştırma ve denemelerle müzik yapısında resimler yaratmaya çalışırken diğerleri de müziğin duygusal etkileniminden hareketle resimlerini üretmişlerdir. 19. Yüzyıl sonlarına doğru Van Gogh ve Gauguin'le "renk orkestrasyonu", "renk

senfonisi” vb. müzik terimleri sanatın sözlüğüne girmiş, sanatçılar resimlerine sonat, senfoni, noktrin gibi adlar vermeye başlamışlardı.

Müzik terimlerini resimlerinde kullanan sanatçılardan biri olan Van Gogh’un mektuplarında dile getirmiş olduğu resim ve müzik arasındaki bağlantıyı hem kendi sözlerinde hem de resimlerinde görebilmekteyiz. Van Gogh yazmış olduğu mektuplardan birinde; “Resimlerimle yatıştırıcı, rahatlatıcı bir şeyler söylemek istiyorum, müzik kadar yatıştırıcı bir şey”, “On iki ayrı tablo hepsi birden bir renk senfonisi oluşturacaklar..... gerçekten biraz daha uzaklaşmak, bir tür renk müziği yaratmak istiyorum” (Nazan İpşiroğlu, 2010/161) demiştir. “On iki ayrı tablo hepsi birden bir renk senfonisi oluşturacaklar” derken “Ay Çiçekleri”nde olduğu gibi aynı konuyu değişik renklerle denemişti. Bir resmi yaparken ikincisini düşünüyor, bunların iyi tanımlayabilmeleri için nasıl asılmaları gerektiği üzerinde duruyordu.

Renk resme can veren öğeydi Van Gogh için. Doğadaki yaşama en yalan olan bu yaşamı simgeleyen öge... Görünüşten öze giden yol renk yoluydu. Van Gogh rengin kendi başına bir ifade gücü olduğunu bulgulamıştı. Sesler nasıl armoni bütünlüğü içinde bir araya geldiklerinde bir tını dili oluşturuyorlar ve bu dille öznel ya da ortak duygular anlatabiliyorlarsa renkler de öyle. Uyum ya da karşıtlıklarla birbirini tümleyerek simgesel bir dil oluşturuyorlardı (Nazan İpşiroğlu, 2010/163,165)

Vincent Van Gogh müzik aleti çalmıyor ve müzikle ilgili yapısal kurgularla uğraşmıyordu. O sadece sözcüklerin yetmediği yerde tınların devreye girdiğine inanıyordu. Van Gogh için aynı resimdeki renklerin etkilenimi değil, yan yana konulan resimlerin renklerinin birbiri üzerindeki etkisi önemliydi. “Ay Çiçekleri” dizisinde olduğu gibi aynı konuyu değişik renklerle deneyerek bir “renk senfonisi” oluşturuyordu.

Renk ve duygusal çağrışımların sınırlarını aşıp doğrudan müziğin biçimlendirme öğelerinin bilinçli kullanımı 1910 dolaylarında başlar.

20. yüzyılla birlikte yaşamı değiştiren teknolojik gelişmeler, kitlesel hareketler ve buna paralel oluşan yeni sosyal yapılanmalar, insanların zihinsel ve algısal değişimini besleyen en önemli kaynaklar olmuştur. Sanatçı ise köklü değişimlerle beslendiği böyle bir süreçte; bilinçaltı birikimlerini de katarak geliştirdiği duyarlılığı doğru yönlendirmeler sonucunda yeni ve özgün eserler ortaya koymaya başlar. Sosyal değişimlerin olumlu ya da olumsuz etkenlerle baş döndürücü bir hızla yaşandığı bu ortamda dünyaya gelen sanatçılardan biride **Paul Klee**’dir. O, doğuştan getirmiş olduğu zihinsel ve algısal duyarlılığı ile birlikte bu yeni ortamın çok erken farkına varmış ve sanatındaki biçim dili de adeta müzikselleşerek doruk noktaya ulaşmıştır (Satır, Kayserili,2013.pdf, 10/3/14,11:46)

Hem ressam, hem besteci hem de yazar olarak her sanat formunda müzik ile resim arasındaki ilişkiyi irdeleyen ressam hayatı boyunca bu sorgudan uzaklaşmadı. Müzik, Klee için bir avuntu vaadi ve geleceği vaat eden bir sanat formuydu. Her ne kadar Klee’ye göre müziğin altın çağı tarih sayfalarında kalmış olsa bile o bu

inancını asla yitirmedi. Ressama göre müziğin doruğu on sekizinci yüzyılda [Bach](#) ve Mozart'ın eserleri ile yaşanmıştı. Sadece müzik değil aynı zamanda sanat konusunda da Klee bu dönemin önerimi her fırsatta vurgulardı. Özellikle Mozart, Klee'nin dünyasındaki en üst süper müzisyendi. Ona göre Mozart'ın müziği göksel-dünyevi, maddi-manevi her kavramı bir araya getiriyordu. Bu zaten Klee'nin bir ressam olarak başarmak istediği en büyük hedef oldu. (Şen, 2014, 10/3/14,11:54)

Klee sanatında, müzikteki yapıyı, müziğin yapısal özelliklerini, biçimlendirme öğelerini irdeliyor, bunları resim sanatıyla karşılaştırıyor ve resme aktarıyor. Ritmik hareket, nota yazısı, polifoni (Klee bunu resimde eşzamanlılık anlamında kullanıyor), çeşitleme, füg vb. Klee'nin Bauhause'da verdiği derslerde bilimsel kesinlikle incelediği konular. Çoğu resimlerinde de bu çalışmaların izlerini sürdürebiliyoruz(Nazan İpşiroğlu, 2010/,105-106)

Klee'nin yine müziksel öğelere bağlı kalarak oluşturduğu 1934 tarihli , “Resim-Müzik” adlı çalışması için de sanatçının müzikte yapmak istediklerinin resimsel görünümüdür denilebilir. Bu resimle ilgili olarak, sanatçıya özgü motiflerin müzikal ritimle düzenlenerek bir orkestranın ardışık zamanlı yapabileceğini, resmin yapısal avantajı kullanılarak izleyiciye aynı anda sunulmuştur, yorumu yapılabilir. “Klee'nin bu tür resimleri onun “bölünebilirlik-bölünemezlik” ilkesine dayanır. Bölünebilir olan “dividuell” olan resmin yapısını oluşturan renk noktacılarıdır. Bu resmin yapısıdır, müzikteki armoni gibidir, taşıyıcı öğedir. Bölünmez, “individuell” olan bu yapı tarafından taşınan çizgilerdir, müzikte melodinin karşılığıdır.” (Klee, 1956, 257'den aktaran İpşiroğlu, 2006, 81).

Sanatçının bir diğer çalışması olan “Düzlükte Bahçe II” adlı çalışmasına bakıldığında zaman bir nota yazını çağrıştıran bir resim görebiliriz. Bahçe altı tane yatay çizgiyle bölünmüş. Ağaçlar portre çizgileri gibi birbirine koşut ve yakın olan beş çizginin üstüne değişik yerlere yerleştirilmiş. Az yukarıda bir çizgi daha var. Bu altıncı çizginin üstünde ki siyah dikey çizgileri ritim işareti gibi görünüyor ve vurma çalgı notasını çağrıştıyor (Nazan İpşiroğlu, 2010/106)

Bir diğer çalışmasına örnek olarak 1919 yılında yapmış olduğu “Bach Stilinde” adlı çalışmasını söyleyebiliriz. Bu çalışmasında Klee'nin Bach müziğini derin bir şekilde özümsemiş ve yapıtında titizlikle görselleştirmiş olduğunu görürüz.

Resimlerinde müziğin etkisini gördüğümüz bir diğer sanatçı **Wassily Kandinsky**'dir. Temsili gerçeklikten koparak özellikle renk öğesine ve şekillere odaklanan, böylece özünde soyut bir resimsel ifadenin yolunu açan sanatçı Rus ressam Wassily Kandinsky'dir. Saf bir resimsel dil yaratabilmek yönünde ki kendi uğraşısını 1909 da “doğaçlamalar”, 1910 da “kompozisyonlar”, 1911 de “izlenimler” gibi müzikal isimler verdiği soyutlamacı yapıtlarıyla müzik sanatından etkilenmiş, renklerle sesler arasında ilişkiler kurmuş olduğu yapıtlarını yaratmıştır.(Ahu Antmen,2008/81)

Resimleri ile müzik arasında ilişki kurulan Kandinsky, Schönberg'in bir konserini dinledikten sonra gelecekteki dostluklarını başlatacak olan ilk mektubunda: “Sizin

bestelerinizdeki tek tek seslerin kendi yollarında bağımsız yürümelerini, özgün yaşamlarını bende resimde bulmaya çalışıyorum. Günümüzde resimde yeni armoniyi konstruktif yolda arama eğilimi var. Ritim hemen hemen hep geometri biçimleri üzerine kuruluyor. Ben yeni armoninin geometri yoluyla değil, tersine antigeometrik, antilogic yoldan bulunacağına inanıyorum” şeklinde yazmıştır (Akengin, pdf,2013, 10/3/2014,13:48).

Kandinsky'nin resimleri derin gözleme dayanır. Ona göre doğadaki her şey insan doğasıyla ilişkili bir ritim içindedir. Her rengin, her çizginin çağrıştırdığı bir duyarlık biçimi vardır. Bu yüzden olacak ki belli geometrik biçimler, belli duyarlık alanlarını ifade eder. Renk ve formlar arasında kurduğu ilişkiler soyut geometrik resmin temellerini oluşturur.

Soyut sanatın temsilcilerinden olan sanatçı müzik ile kurduğu bağı anlaşılabilir. Hepimizin bildiği gibi müzik en soyut sanattır. Dolaysız olarak ruha ulaşır. Bu sesler bir içsel imge oluşturur. İşte bu oluşum halini resimde dile getirir Kandinsky. Ruhsal titreşimler yaratan çizgi ve renklerden oluşan tabloları izleyende derin duyular oluşturur. İçsel bir tını ve tablolarını serendenler de bunu hissedebilir.

TÜRKİYE'DE RESSAMLAR VE MÜZİĞİN ETKİSİ

Sanat tarihine göz attığımızda, çalışmalarında müziği konu edinmiş ya da müzikten etkilenerek çalışmalar yapmış pek çok sanatçı bulunmaktadır. Bu sanatçıların tamamına bu araştırma içerisinde değinmemiz pek olası olmamakla birlikte Türkiye içerisinde de çalışmalarında müzik ile etkileşimine tanıklık ettiğimiz sanatçılara örnek vermemiz dünyanın her yerinde müziğin evrensel oluşuna ve birçok sanatçının da bu evrensel dilden etkilendiğini göstermek açısından konuya iyi bir örnek olacaktır.

Bu sanatçılardan biri, **Ferruh Başağı**'dır. Başağı'nın çalışmalarını yorumlayan N. İpşiroğlu, sanatçının eserlerinde ritmik yapıların ve renk tınlarının bulunduğunu ve aynı zamanda müzik ile aralarında sıkı bağların olduğunu belirtiyor. Başağı'nın sanatını geometrik soyut, lirik soyut vb. tanımlamaların yanı sıra “müziksel soyut” tanımının da eklenmesi gerektiğini belirtiyor.

Ferruh Başağı'nın müzikle doğrudan bir bağlantısı yoktur başka bir deyişle çalışmalarında müziğin etkisine dair bilinçli bir yaklaşımı yoktur. Asıl ilginç olan böyle olmasına karşın Bach'ın, müziğin biçimlendirme öğeleriyle, ses, tını ve ritimle yaptığını onun resim diliyle, renk çizgi ve ritimle yapmış olması. 1980 den bu yana hep aynı konuları işlediği resimlere bakınca “tekrardaki mucizeyi” , “tekrarın tekrarsızlığını” görmemek olanaksız. O kadar ki, kurgusu aynı olan, renkleri de aynı ya da birbirine çok yakın olan resimlerinde bile resmi okumaya(dinlemeye) başladığımızda çizgilerin, geometrik biçimlerin ritimlerinde, ilişkilendirilişlerinde, renklerin müzik deyimiyle kromatik ya da kontrapunktal kullanımında sınırsız bir yaratıcılıkla karşılaşırız (Nazan İpşiroğlu, 2010/169-170)

Sanatçın çalışmalarını kısaca tanımlayan bir cümle olarak ;'Resminin sadece fırçası ve paleti arasında saf bir konuşma' olmasını istiyordu. Soyutu 'biçimsel değil, düşünel zeminde irdeleme' arzusundaydı. Bu saf konuşmaya ortak olmak pek de kolay değil. Resminin sizi hemen içine çeken sıcaklığı işinizi kolaylaştırırsa da o kendi türküsünü söylüyor. Şimdi hep birlikte Tanpınar'ın dediği gibi "Ne görünüş, ne realite vardır. Sadece renkler vardır. Yaşasın renkler..." şarkısını mırıldanmanın vaktidir denebilir (İğrek, Zaman Gazetesi, 2010, 11/03/14,14:10)

Başığı'nın yarattığı resim dilinde kendini ifade edebilmek için kullandığı resimsel öğelerle (bunların dildeki karşılığına kavramlar diyebiliriz çünkü Başığı her zaman bir kavramdan yola çıkıyor) ilk kez 1950'de yaptığı iki resimde karşılaştığımız söylenebilir. Bunlardan biri "Horoz Dövüşü", öteki "Cami". Birincisinin sanatçının yürüdüğü soyutlama yolunun, ikincisinin ise varacağı mutlak soyutun ilk göstergeleri olduğunu düşünüyorum. Başığı'nın resimlerine bugünden geriye baktığımızda, biçimlendirme öğeleri arasında – resimleri müziğe yaklaştıran- iki temel öğenin kompozisyonun yapısında ağırlıklı bir yer aldığını görüyoruz: ritim ve renk. Daha ilk manzara resimlerinde, doğadan yaptıklarında Başığı'nın ritim ve renk duyarlılığı kendin belli ediyor(Nazan İpşiroğlu, 2010/172-173).

Disiplinler arası çalışmaları ile tanınan **Bilge Alkor** da çalışmalarında müzikten etkilenen sanatçılarından. Alkor çalışmalarında imge, ses ve yazının kesişme noktalarında gezinerek farklı disiplinlerden beslenen bir anlatım ortaya koyar. Shakespeare'in oyunlarından, T.S. Eliot'tan ve Franz Schubert'in bestelerinden ilham aldığı çalışmalar sanatlar arası bir etkileşim niteliğindedir.(İstanbul Modern, Hayal ve Hakikat, 2012,120)

Bilge Alkor'un yeni esini Franz Schubert'in yazar Wilhelm Müller'in metinleri üzerine bestelediği 24 şarkıdan oluşan 'Kış Yolculuğu' adlı eseri olmuş ve Schubert'in eseriyle aynı adı taşıyan ve 'sanatlararası etkileşim' niteliğindeki sergisi 2004 yılında açılmıştı.

Sanatlar arası yolculuğunun nedenini, "Sanat yapıtlarından ve onların yaratıcılarından çok şey öğrendim. Bu sürecin sonunda ise tüm bu öğrendiklerime yine sanat aracılığıyla bir yanıt vermek istedim" sözleriyle açıklayan Bilge Alkor'un bu kez esin kaynağı "Mozart ve Sihirli Flüt". Bilge Alkor Sihirli Flüt 'ten etkilenme sürecini şöyle açıklıyor: Düşler evreni çalışmalarım da her zaman önemli bir izlek oldu. Bunlarla örneğin Mozart'ın Sihirli Flüt 'ünde de karşılaşıyorum. Prospero orada Sarastro olmuştur. Ferdinand'la Miranda orada Tamino'yla Pamina'dır ve bir ateş sınavından geçmek zorundadırlar, Fırtına'da sevgililerin birleşebilmek için sınavdan geçmeleri nasıl gerekiyorsa... Monostatos bir tür Caliban'dır... Hepsi Prospero'nun deyiimiyle düşlerimizin kumaşından yapılmış gerçekler..." (Bilge Alkor Sihirli Flüt 2007, 11/3/14, 15:14).

Alkor'un, bu çalışmalarında her zaman konun bütünlüğünü bozmadan derine indiğini, özü aradığını biliyoruz. Alkor'un yorumu çok değişik. Kullandığı teknikler de değişik: yağlıboya, akrilik, fotoresim ve fotoğraf. Resimlerin kimi

soyut, kimi değil. Operadaki kişileri maske olarak gösteriyor. Her biri için kişiliğine göre bir maske düşünmüş. Ancak iki karakter bunun dışında kalmış: Tamino ve Pamina. Her ikisinin de hem maskesi, hem de tam boy resimleri var. Tamino ince, zarif genç bir kadın. Ayakları çıplak, üzerinde siyah bir giysi, başında yüzünün yarısından fazlasını örten büyük, başlıklı bir maske, başı öne doğru hafifçe eğik, elinde tuttuğu düz flütü üflemede. Pamina ise ağlamaktan gözleri çıkmış bir bebek. Tamino'nun bakar bakmaz âşık olduğu resim, tıpkı metinde söylendiği gibi ıslıl ıslıl renkli taşlarla süslü bir çerçeve içinde (Nazan İpşiroğlu, 2010/197-198).

Resminde doğrudan müziği yansıttığı çalışmalardan biri “Sihirli Flüt Müziğine Sunu” adlı çalışmasıdır. Opera uvertürleri nasıl temaların örgüsünden oluşursa bu resim de operada ki simgelerin örgüsünden oluşmuş: Gece Kraliçesinin ve Sarastro'nun renkleri ve simgeleri bir arada. Resmin tam ortasında koyu mavi boşluğun içindeki hızlı döngüsel hareketle dört bir yana saçılan ve aynı döngüsel hareketi vurgulayan ışıltılı yıldızlar, “ yıldız saçan kraliçe”; sivri ucu gökyüzüne yönelen üçgenler, Sarastro'nun simgeleri; aynı tuvalde buluşmuşlar (Nazan İpşiroğlu, 2010/202).

Son olarak Türkiye’de müziği çalışmalarına aktaran biri olarak örnek gösterilebilecek sanatçı **Fusun Onur**.

Fusun Onur müzikle değil de daha çok müziğin düşüncesine koşut olarak çalışır. Başlangıç noktasında duyulanın kişisel, plastik algısı durur. “ Müziği duyduğumda, ona neredeyse dokunabilirim. Yumuşak veya sert, ağır ya da hafif, aydınlık ya da karanlıktır. Müziğin yarattığı mekânı algılarıım.” Bu sinestezik deneyim isteğini sanatsal açıdan gerçekleştirmek yani duyulmayan, mekânsal koordinat sistemleriyle görülmeyen müziği çağırarak, çalışmalar için hareket noktasını oluştur (Margrit Brehm. 2007/98)

Fusun Onur’un müziksel düşünceye yönelmesinin ilk işaretlerini 1982 yapımı olan “Çiçekli Kontrpuan” isimli enstalasyonunda vermiştir. “Çiçekli Kontrpuan” duvarları mavi naylon ile kaplanmış, içinde teller, bantlar, dallar ile çiçek düzenlemelerinin olduğu bir mekân oluşturur. Bu mekânda çiçeklerin bir eleman (bu elemanlar 1990’larda nota kimliklerini bulacaklardır) olarak kullanıldığı, birbirleriyle ilişkileri düşünülerek yerleştirildiği ve bir iç gerilim yaratıldığı söylenebilir (İ. Duben, E. Yıldız, 2008/41).

“Tekrar ve tekrarda farklılık” Onur’un işlerinin hemen hemen merkezdedir. Sanatçının müziksel düşüncüsü objeler, onların birbirleri ve yerleştirildikleri mekânla ilişkileri aracılığıyla sanata dönüştürdüğü “Nota” (1998), “Yer Ne Dedi” (2001, Yerin Şarkısı), adlı işlerinde, “Opus I” (1999), “Kadans” (1995), “Prelüd” (2000), “Opus II: Fantasia” (2001) isimli yerleştirmelerinde görülür (İ. Duben, E. Yıldız, 2008/44).

“Prelüd” adlı çalışmasını, Onur sessiz müzik düzeni olarak tanımlar. Bu olgu için uygun bulduğu elemanlar; iç içe geçerek büyüyen legolar, zigon sehparlar, çekiçler

ve kumaş parçalarıdır. “Opus II: Fantasia” isimli çalışmasıysa çok kapsamlı bir eserdir. Çok sayıda salona yayılarak sergilenen eser için 19 heykel kaidesi, 9 numaradan 250 çift örgü şişi, porselen figürler ve altın yaldızlı ip yumakları kullanılmıştır. Yerleştirme, tek bir müzik aletinin kullanıldığı bir beste gibi düşünülmüştür. Her bir nesne, sırası geldiğinde, yalnız başına ya da diğerleriyle belirli ilişkiler kurarak kendi payına düşen görevi yerine getirir gibidir. Zaman zaman karmaşa, zaman zaman sessizlikler vardır parçada. Notaların tutkulu beraberliği, nesnelere arası bir ilişkide yeniden canlandırılmıştır.

Müzik, zamansal bir sanat dalıdır, izlenmesi ve algılanması için belli bir sürenin geçmesi gerekir. Bu süre, sanatçı tarafından belirlenir. Ancak, bir heykel karşısında izleyicinin ne kadar zaman geçireceği heykel disiplinin sorunlarından olmamıştır. Bu konu üzerine düşünen Füsun Onur, ritimle zamansal bir alan yaratan müzik yapıtlarından esinlenerek bir dizi yerleştirme tasarlamıştır. Birbirinden farklı malzemelerin düzenli ritimlerle bir araya getiren bu yerleştirmelerin karşısına değil, içine giren ve gezen izleyici de işin başından sonuna kadar belli bir zamanın ve içindeki gizli bir enerjiyi yapıyla paylaşmış olur.

SONUÇ

İnsana ait ve yine insanın gerçekleştirmiş olduğu en önemli etkinlik alanlarından biri olan sanat için değişen dönemlere göre farklı tanımlamalar yapılmış ve buna bağlı olarak da sanat disiplinleri farklı sınıflandırılmalar içerisinde ele alınmıştır. Tarihsel süreçte sayısız tanımlamalarla karşımıza çıkan sanatın, insanın toplumsal yaşamı ile var olduğu düşünülür ve toplumsal yaşamı oluşturan tüm oluşumlar, yapılar ve değerler ile sanat yoğun bir ilişki ve etkileşim içerisinde olduğu bilinmektedir.

Toplumlardan ve yaşamdan etkilenen sanatçıların elbette ki diğer disiplinlerden etkilenmemesi pek olası değildir. Bu etkileşimi de sanatçıların diğer disiplinlerin etkisinde kalarak oluşturduğu eserlerinde gözlemleyebilmekteyiz.

Tarih boyunca birçok sanat dalıyla etkileşim ve bildirim içerisinde olan müzik, özellikle modernizm süreciyle birlikte resim sanatıyla, diğer sanat dallarına oranla daha derin bir yaklaşım ve etkileşim içerisinde olmuştur. Müzik, kimi sanatçıları için bir ilham kaynağı olmuş kimi zamansa müzik resimle görsellik kazanmıştır.

Bu çalışmanın yapılmasındaki amaçta müziğin evrensel dilinin dünyanın her yerinde, geçmişten bugüne diğer disiplinlere ilham vermekte olduğunun bir kez daha tekrarlanması ve sanat disiplinlerinin birbirinden etkilendiği gerçekliğinin örneklerle gösterilmesidir.

KAYNAKLAR

Kitap

- ANTMEN, Ahu, 20. Yüzyıl Batı Sanatında Akımlar, İstanbul, Sel Yayıncılık, 2008
BREHM, Margrit, Füsün Onur Dikkatli Gözler İçin, İstanbul, YKY, 2007
DUBEN, İpek - YILDIZ, Esra, Seksenlerde Türkiye’de Çağdaş Sanat: Yeni Açılımlar, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2008
İPŞİROĞLU, Nazan, Görsel Sanatlarda Alımlama ve Sanatlararası Etkileşim, İstanbul, Hayalbaz Kitap, 2010
İstanbul Modern. Hayal ve Hakikat Türkiye’den Modern ve Çağdaş Kadın Sanatçılar, İstanbul Modern Sergi Kataloğu, 2012

Araştırma

- Doç. Dr. Ayşe Çakır İlhan, Müzik-Görsel Sanatlar İlişkisi, makale

İnternet

- Milli Reasurans Sanat Galerisi, Bilge Alkor Sihirli Flüt, 2007, 11/03/14, 15:14
<http://www.millireasuranssanatgalerisi.com/sergiler/bilge-alkor-sihirli-flut>
MESTAN Hande, Müzik ve Renk İlişkisi, 9/3/2014, 16:46
<http://kaygi.home.uludag.edu.tr/issues/2013/2013-20-20.pdf>,
ŞEN, ZEKERİYA S. , Paul Klee- Bunalmış Piyanist,
http://www.tikabasamuzik.com/paul-klee-bunalmis-piyanist#.Ux1o1fl_tbp
AKENGİN Gültekin, Sanat Dallarında Etkileşim ve Dil, 2013 ,
10/3/2014, 13:48 <http://www.karam.org.tr/Makaleler.pdf>,
İĞREK Musa, Başağa’nın Kuşları Uçtu, Zaman Gazetesi, 31/12/2010,
http://iskandinavya.zaman.com.tr/iskandinavya/newsDetail_getNewsById.action?newsId=5189
SATIR Menduha, KASERİLİ M. Emin, 10/3/14, 11:46
file:///C:/Users/User/Downloads/9863-37140-1-PB.pdf